

بستری مساعد برای رشد نوآوری

دکتر محمدجواد صدیری مهر

دستیار معاون علمی در ساماندهی و توسعه زیرساخت‌های فناوری و نوآوری

نوآوری به عنوان موتور محرکه توسعه اقتصادی، نقش کلیدی در ارتقا، رقابت پذیری، ایجاد بازارهای جدید و رشد فزاینده تولیدات نوآورانه در زمینه‌های مختلف دارد. در این راستا شکل‌گیری و توسعه زیرساخت‌های نوآوری، با ایجاد بستر مساعد جهت رشد نوآوری و خلاقیت، زمینه‌ساز توسعه اقتصاد دانش‌بنیان پایدار خواهد بود. لذا برای پیاده‌سازی موفقیت‌آمیز نوآوری نیاز به وجود زیرساخت‌هایی است که هم از به وجود آوردن ایده‌های جدید و هم از کاربردی کردن آنها حمایت کنند. با شکل‌گیری و توسعه چنین زیرساخت‌هایی، ضمن توسعه محیط مناسب نوآوری، ترویج فرهنگ نوآوری در بین کسب‌وکارها و افزایش ارتباطات اثربخش و شبکه‌سازی میان جوامع نوآوری و کارآفرینی، تولید و توسعه

محصولات، خدمات و فرآیندهای فناوری قابل عرضه به بازار از مرحله آزمایشگاهی به بازار با رویکرد تشکیل کسب‌وکار پایدار تسهیل خواهد شد. حمایت از ایجاد و توسعه زیرساخت‌های زیست‌بوم نوآوری، با گذشت بیش از یک دهه از آغاز این برنامه که با رویکرد ترویج فرهنگ نوآوری، شبکه‌سازی و توسعه تعاملات و ارتباطات فناورانه، در راستای ایجاد محیطی بارور برای ارتقای زیست‌بوم نوآوری در کشور، با اتکا بر ایجاد نهادهای حرفه‌ای و تخصصی توسعه نوآوری و اتخاذ سیاست‌های تشویقی در خصوص توسعه این نهادها شکل گرفته است، منشاء دستاوردها و اثرات ارزشمندی در زیست‌بوم نوآوری خواهد شد. انواع زیرساخت‌های نوآوری، با ایجاد فضای لازم برای رشد و گسترش هسته و واحدهای فناوری و کمک به این واحدها جهت تولید و توسعه محصولات و خدمات، زمینه‌های لازم به کارگیری نوآوری و فناوری‌های نوین در بخش خصوصی، تجاری‌سازی دستاوردهای تحقیقاتی در صنایع این بخش و کمک به رونق اقتصاد محلی مبتنی بر فناوری با بهره‌گیری از تجربیات و ظرفیت بخش خصوصی را ایجاد می‌کند.

مروری بر اقدامات دفتر توسعه زیرساخت‌های زیست‌بوم نوآوری

زیرساخت‌ها، سکوی توسعه فناوری

علمی، توسعه متوازن و هدفمند زیرساخت‌های نوآوری است؛ بر همین مبنا توجه ویژه به گسترش زیست‌بوم نوآوری، با ظرفیت‌سازی و توسعه بسترهای مورد نیاز به عنوان یکی از برنامه‌های محوری معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان در سطح کشور قرار گرفته است. هدف از این برنامه، ایجاد ظرفیت مناسب در شکل‌گیری و توسعه فعالیت استارت‌آپ‌ها، واحدها، مؤسسات فناوری و شرکت‌های دانش‌بنیان و نقش‌آفرینی آنها در اقتصاد کشور است. مأموریت ویژه‌ای که در دفتر توسعه زیرساخت‌های زیست‌بوم نوآوری در حال پیگیری است.

باتوجه به این‌که یکی از مأموریت‌ها و جهت‌گیری‌های اصلی معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری کمک به شکل‌گیری

زیرساخت‌های لازم جهت توسعه کمی و کیفی شرکت‌های دانش‌بنیان و فناوری بوده است، شناسایی موضوعات و چالش‌های راهبردی توسعه این شرکت‌ها می‌تواند به شکل‌گیری رویکردهای جدید توسعه زیرساخت منجر گردد. از رسالت‌های معاونت

صادق کاشفی

خبرنگار
پیشران

جهت‌دهی شد و ساختارهای مناسب آنها نیز شکل مناسبی به خودش گرفت؛ نهایتاً براساس مطالعات و جلسات متعدد با متخصصان و راهبران هر یک از اجزای زیست‌بوم و در راستای ضرورت ساماندهی و حمایت هدفمند از زیرساخت‌های مستعد در تشکیل و توسعه محصولات و خدمات فناورانه و دانش‌بنیان، مجموعه دستورالعمل‌هایی به جهت حمایت از ایجاد، توسعه فعالیت و اعتباربخشی زیرساخت‌های زیست‌بوم نوآوری در دفتر توسعه زیرساخت‌های زیست‌بوم نوآوری در سال ۱۴۰۲ تدوین شد. این مجموعه حاوی پنج دستورالعمل حوزه زیرساخت‌های زیست‌بوم نوآوری مشتمل بر کارخانه‌های نوآوری، مراکز نوآوری، فضای کار اشتراکی نوآوری، شتابنده‌های نوآوری و مراکز هم‌آفرینی می‌شد که در آن اهداف، خدمات قابل ارائه، شرایط و معیارهای ایجاد و فعالیت هر یک از زیرساخت‌ها به شکل مفصلی تبیین شده است. به بیان دیگر برای هر کدام از این زیرساخت‌ها در دستورالعمل طرح کسب‌وکار و شاخص‌های متفاوتی تعیین شد؛ برای مثال مراکز نوآوری سازمان دولتی لازم است مرتبط با موضوع فعالیت سازمان مادر باشد، نیازهای آن سازمان را برآورده کند و باتوجه به ماهیت سازمان دولتی و در حوزه موضوع فعالیت، کارهای ترویج نوآوری انجام دهد. در حوزه دانشگاهی، تجاری‌سازی ایده‌های دانشجویان و اعضای هیات علمی مسأله است و در مراکز نوآوری پارکی دغدغه استان حائز اهمیت است.

هریک زیرشاخه‌های متعدد و متنوعی را دربرمی‌گیرد تا رویکردی جامع در زمینه توسعه زیرساختی شکل بگیرد.

وضعیت مطلوب زیرساخت‌های زیست‌بوم نوآوری و فناوری کشور

زیرساخت‌های توسعه زیست‌بوم نوآوری و فناوری کشور در حال حاضر در وضعیت مطلوبی قرار دارد زیرا در نخستین سال‌های تشکیل زیست‌بوم نوآوری کشور، نیاز به تعریف مفاهیم جدید و ایجاد زیرساخت‌های لازم جهت رشد و توسعه زیست‌بوم نوآوری احساس می‌شد؛ به بیان دیگر، در آن سال‌ها هدف اصلی، رشد کمی و تشکیل زیرساخت‌ها به شمار می‌رفت. طی این سال‌ها، بیش از صدها توافقنامه در حوزه شتابدهی، مراکز نوآوری، کارخانه‌های نوآوری و سایر زیرساخت‌ها با مجموعه‌های مختلف منعقد شده است که در حال حاضر برخی از آنها فعال و برخی غیرفعال است. به همین خاطر ضروری بود پس از گذشت بیش از یک دهه فعالیت، تغییراتی در نحوه حمایت از توسعه زیرساخت‌های مختلف زیست‌بوم نوآوری و فناوری کشور اتفاق بیفتد.

بازنگری در مسیر و نگرش

با توجه به نیازی که به منظور تحول در نظام توسعه زیرساخت کشور احساس می‌شد، دوره جدیدی در دفتر توسعه زیرساخت‌ها آغاز شد. در این مقطع، زیرساخت‌های زیست‌بوم نوآوری کشور به شکل مناسبی

در راستای تحقق اهداف کلان معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری در توسعه نوآوری، دفتر توسعه زیرساخت‌های زیست‌بوم نوآوری ضمن توسعه هدفمند چنین ساختارهایی در زیست‌بوم نوآوری در کشور، نظیر مواردی چون کارخانه‌های نوآوری، مراکز هم‌آفرینی، مراکز نوآوری، مراکز رشد، پارک‌های علم و فناوری، شتابنده‌ها، فاب‌لب‌ها، فضاهای کار اشتراکی، خانه‌های خلاق و...، افزایش و هدایت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی به زیست‌بوم نوآوری کشور را مورد توجه قرار داده است.

محورهای اصلی فعالیت

در راستای حمایت از توسعه کمی و کیفی زیست‌بوم نوآوری و شکل‌گیری و توسعه کسب‌وکارهای فناورانه و دانش‌بنیان پایدار، پرداختن به برخی از محورهای کلیدی در دستور کار این دفتر قرار گرفته است که باقی‌فعالیت‌های ذیل همین موارد می‌گنجد. محورهایی نظیر ساماندهی و حمایت از ایجاد و توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز زیست‌بوم نوآوری، توانمندسازی، مهارت‌افزایی و انتقال تجربه بازرگان زیست‌بوم نوآوری، حمایت از برگزاری رویدادها و نمایشگاه‌ها، شبکه‌سازی زیرساخت‌های زیست‌بوم نوآوری، توسعه تعاملات و همکاری‌ها با سایر نهادها، ایجاد سامانه پایش زیرساخت‌های زیست‌بوم نوآوری، توسعه زیست‌بوم نوآوری شرکتی، زیست‌بوم نوآوری در استان‌ها و زیست‌بوم اشتغال دانش‌بنیان که

پایش فناورانه سفره‌های آب زیرزمینی

شرکت مهندسی مشاور «درآب» به عنوان یکی از با سابقه‌ترین شرکت‌های ایرانی در این زمینه بوده که در سال ۱۳۴۳ تأسیس شده است. این شرکت دانش‌بنیان سامانه تصمیم‌گیری چند معیار و مدیریت یکپارچه منابع آب زیرزمینی کشور را طراحی کرده است. علاوه بر این در حوزه صنایع نفت و گاز، معادن، کشاورزی، محیط‌زیست و نقشه‌برداری هم به ارائه خدمت می‌پردازد. موسسه فناوری و کیفیت آب «فوکا»، یک واحد فناور در دانشگاه شهید بهشتی است که پس از اخذ مجوزهای لازم از مرکز رشد واحدهای فناوری و کارآفرینی دانشگاه شهید بهشتی، در دانشکده علوم زمین این دانشگاه مستقر شده

از جمله محوطه باستانی پاسارگاد به شمار می‌رود. از همین رو پایش وضعیت آب سفره‌های زیرزمینی بیشتر از هر زمان دیگری اهمیت خواهد داشت. شرکت دانش‌بنیان «زمین معدن طارم» (لیتوس) از شرکت‌هایی است که در زمینه شناسایی و اکتشاف آب‌های زیرزمینی و نظارت بر روند حفر چاه‌ها فعالیت می‌کند. لیتوس اولین شرکت دانش‌بنیان فعال در حوزه معدنی استان زنجان است که مطالعات ژئوفیزیکی در اکتشافات آب‌های زیرزمینی و معدنی جهت مصارف کشاورزی و صنعتی از اهداف اصلی آن به شمار می‌آید.

بخش عمده‌ای از آب مورد نیاز کشاورزی، شرب، نیاز آبی صنایع و هر نوع مصارف دیگر آب در کشور از سفره‌های آب زیرزمینی تأمین می‌شود. در نتیجه محافظت و رصد این سفره‌های آب زیرزمینی از حیاتی‌ترین اقداماتی است که در کشور انجام می‌شود. اهمیت آب‌های زیرزمینی البته به مراتب بیشتر از صرفاً تأمین آب برای مصارف مختلف است؛ آنها به نوعی مانع از فرونشست دشت‌های کشور می‌شود. اگر سفره‌های آب زیرزمینی از بین برود، دشت‌های وسیع شروع به فرونشست و نابودی می‌کند و این امر در حال حاضر به تهدید بزرگی برای بسیاری از شهرهای بزرگ کشور از جمله تهران و اصفهان تبدیل شده است. پیشروی این فرونشست‌ها حتی تهدیدی برای برخی اماکن تاریخی کشور

است. دستگاه اندازه‌گیری چند پارامتری آب زیرزمینی از تولیدات دانش‌بنیان این شرکت است که در راستای توسعه صنعت تولید آب‌های معدنی و آشامیدنی بسته‌بندی مورد استفاده قرار می‌گیرد.